

УДК 614.253.1+618.1+616-084+618.2(477.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-2436.14.2.2024.315>

ВИВЧЕННЯ СТАВЛЕННЯ ГІНЕКОЛОГІВ ТА СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ З ПРОФІЛАКТИКИ ПОРУШЕНЬ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

МЕДВЕДОВСЬКА Н. В.¹, СТОББАН І. В.²¹ Національна академія медичних наук України, м. Київ, Україна² Івано-Франківський Національний медичний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Для кореспонденції: Медведовська Наталія Володимирівна, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, Національна академія медичних наук України, начальник науково-координаційного управління, вул. Герцена, 12, м. Київ, 04050. Ел. пошта: medvedovsky@ukr.net

STUDYING THE ATTITUDE OF GYNAECOLOGISTS AND FAMILY DOCTORS TOWARDS THE PRACTICAL IMPLEMENTATION OF MODERN APPROACHES TO THE PREVENTION OF REPRODUCTIVE HEALTH DISORDERS IN UKRAINE

For correspondence: Natalia Volodymyrivna Medvedovska, Doctor of Medical Sciences, Professor, Chief of the scientific coordination department of the presidium of the NAMS of Ukraine, 12, Hertzena Avenue, Kyiv, 04050, Ukraine
Ел. пошта: medvedovsky@ukr.net

Резюме. Актуальність зумовлена доцільністю постійного вдосконалення медико-профілактичної допомоги, спрямованої на збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення в Україні, з урахуванням сформованих викликів і загроз стрімкого зменшення чисельності населення. **Мета** дослідження – висвітлення результатів соціологічного дослідження обізнаності лікарів загальної практики – сімейних лікарів, гінекологів з питань організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я, з'ясування їх ставлення, обізнаності та можливостей реалізації сучасних профілактичних заходів та стратегій збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я в своїй повсякденній практиці. **Матеріали та методи.** Соціологічне дослідження було проведено в кілька етапів (перший стосувався вивчення думки сімейних лікарів, другий – гінекологів) із використанням спеціально розроблених інструментів («Анкета з'ясування обізнаності лікарів гінекологів з питань організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я» та «Анкета вивчення обізнаності лікарів загальної практики-сімейних лікарів з питань організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я»). Попередній розрахунок необхідної репрезентативної кількості респондентів проведення запланованого соціологічного дослідження в Івано-Франківській області дав можливість спланувати опитування 240 сімейних лікарів і 180 гінекологів. Методи дослідження передбачали соціологічне дослідження, медико-статистичний аналіз. **Результати.** Узагальнені результати соціологічного дослідження виявили, що профілактичну роботу не вважають (78,9 ± 1,16 %) основною у своїй діяльності більшість гінекологів, на думку яких цим мають займатися сімейні лікарі (91,7 ± 1,16 %). Більшість сімейних лікарів (81,7 ± 1,32 %) погоджуються з тим, що профілактична робота є основною у їх повсякденній практиці. Виявилось, що і ЛЗП-СЛ, і гінекологи мають необхідні для проведення профілактичних діагностичних обстежень стану репродуктивного здоров'я знання (51,7 ± 2,42 % та 62,2 ± 2,42 % відповідно), прагнучи при цьому продовжувати вдосконалювати свої знання з питань формування та збереження репродуктивного здоров'я (56,25 ± 2,48 % та 48,9 ± 2,48 % відповідно). Значна кількість і ЛЗП-СЛ, і гінекологів (60,4 ± 2,26 % та 50,0 ± 2,4 % відповідно) висловили думку, що для реалізації стратегії подолання негативних демографічних тенденцій зусиль лише медичної галузі недостатньо. Переважна більшість респондентів в обох групах (ЛЗП-СЛ 98,3 ± 1,14 %, гінекологи 98,9 ± 1,14%) підтримали актуальність заходів зі збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я, особливо в сучасних умовах складної демографічної ситуації в Україні. Одностайною виявилася підтримка ідеї прийняття відповідної (державної або регіональної) програми із запровадженням державного міжсекторального комплексного підходу для вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення на регіональному рівні (95,4 ± 1,16 % та 97,8 ± 1,14 % відповідно). Більшість сімейних лікарів та гінекологів Івано-Франківської області демонструють готовність долучитися до реалізації міжсекторального комплексного підходу для вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення на регіональному рівні (95,4 ± 1,16 % та 97,8 ± 1,14 % відповідно). **Висновки.** Отримані результати соціологічного дослідження виявили, що більшість медиків, попри наявність у них знань про фактори ризику формування розладів репродуктивного здоров'я, переконані, що зусиль лише спеціалістів медичної галузі, щоб змінити на краще стан репродуктивного здоров'я населення та негативні демографічні тенденції депопуляції, вкрай недостатньо. Високою виявилася готовність двох груп респондентів долучитися до заходів обґрунтованої та

прийнятої до реалізації регіональної програми із збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення ($95.4 \pm 1.16\%$ та $97.8 \pm 1.14\%$ відповідно).

Ключові слова: фактори ризику, сучасні медико-профілактичні стратегії профілактики порушення репродуктивного здоров'я, системні регіональні програми, міжсекторальний підхід

Abstract. The relevance is due to the expediency of constantly improving medical and preventive care aimed at preserving and strengthening the reproductive health of the population in Ukraine, taking into account the emerging challenges and threats of a rapid decrease in population. The purpose of the study is to highlight the results of a sociological study of the awareness of general practitioners, family doctors, and gynecologists on the organization of prevention of reproductive health disorders, to clarify their attitudes and opportunities for implementing modern preventive strategies for preserving and strengthening reproductive health in everyday practice. **Materials and methods.** The sociological study was conducted in several stages (the first concerned the study of the opinions of family doctors, the second, gynecologists) using specially developed instruments ("Questionnaire to assess the awareness of gynecologists on the organization of prevention of reproductive health disorders" and "Questionnaire to assess the awareness of general practitioners-family doctors on the organization of prevention of reproductive health disorders"). Preliminary calculation of the required representative number of respondents for the planned sociological study in Ivano-Frankivsk region allowed planning a survey of 240 family doctors and 180 gynecologists. The research methods included: sociological research, medical and statistical analysis. **Results.** The generalized results of the sociological study revealed that the majority of gynecologists do not consider preventive work ($78.9 \pm 1.16\%$) as the main activity in their work, and in their opinion, family doctors should be engaged in this ($91.7 \pm 1.16\%$). The majority of family doctors ($81.7 \pm 1.32\%$) agree that preventive work is the main activity in their daily practice. It turned out that both L郑-SL and gynecologists have the knowledge necessary to conduct preventive diagnostic examinations of reproductive health ($51.7 \pm 2.42\%$ and $62.2 \pm 2.42\%$, respectively), while striving to continue to improve their knowledge on the formation and preservation of reproductive health ($56.25 \pm 2.48\%$ and $48.9 \pm 2.48\%$, respectively). A significant number of both LLP-SL and gynecologists ($60.4 \pm 2.26\%$ and $50.0 \pm 2.4\%$, respectively) expressed the opinion that the efforts of the medical industry alone are insufficient to implement a strategy to overcome negative demographic trends. The vast majority of respondents in both groups (L郑-SL $98.3 \pm 1.14\%$, gynecologists $98.9 \pm 1.14\%$) supported the relevance of measures to preserve and strengthen reproductive health, especially in the current conditions of the difficult demographic situation in Ukraine. There was unanimous support for the idea of adopting an appropriate (state or regional) program with the introduction of a state intersectoral comprehensive approach to solving the problem of preserving and strengthening the reproductive health of the population at the regional level ($95.4 \pm 1.16\%$ and $97.8 \pm 1.14\%$, respectively) to participate in the activities of this program. The majority of family doctors and gynecologists of Ivano-Frankivsk region demonstrate their willingness to join the implementation of an inter-sectoral comprehensive approach to solving the problem of preserving and strengthening the reproductive health of the population at the regional level ($95.4 \pm 1.16\%$ and $97.8 \pm 1.14\%$, respectively). **Conclusions.** The results of the sociological study revealed that the majority of physicians, despite their knowledge of the risk factors for the formation of reproductive health disorders, are convinced that the efforts of medical specialists alone to improve the reproductive health of the population and the negative demographic trends of depopulation are extremely insufficient. The willingness of two groups of respondents to join the activities of a substantiated and adopted regional program for the preservation and strengthening of the reproductive health of the population was high ($95.4 \pm 1.16\%$ and $97.8 \pm 1.14\%$, respectively).

Key words: risk factors, modern medical and preventive strategies for the prevention of reproductive health disorders, systemic regional programs, intersectoral approach

Вступ

Аналіз динаміки змін основних медико-демографічних показників відбувається в кожній країні, і Україна не може стати винятком у цій ситуації [1–9]. Особливе значення для кожної країни має здатність її населення відтворювати свою чисельність із кожним наступним поколінням. Саме люди є найбільшою цінністю, рушійною силою, потенціалом соціально-економічного розвитку й обороноздатності країни в майбутньому. В умовах негативних тенденцій зменшення народжуваності за одночасного зростання смертності, які сформувалися в Україні, складаються передумови для поглиблення тенденцій до подальшого зниження чисельності населення. Зростає актуальність розробки та впровадження заходів із стимулювання народжуваності, державних програм щодо збереження і зміцнення репродуктивного здоров'я населення як на державному, так і на регіональному рівні. Реалізація означених заходів потребує готовності медиків долучитися до них.

Метою нашого дослідження стало висвітлення результатів соціологічного дослідження обізнаності лікарів загальної практики – сімейних лікарів, гінекологів з питань організації профілактики порушень

репродуктивного здоров'я, з'ясування їх ставлення, обізнаності та можливостей реалізації сучасних профілактичних заходів і стратегій збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я у своїй повсякденній практиці.

Матеріали та методи

Соціологічне дослідження було проведено в кілька етапів (перший стосувався вивчення думки сімейних лікарів, другий – гінекологів) із використанням спеціально розроблених інструментів («Анкета з'ясування обізнаності лікарів гінекологів з питань організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я» та «Анкета вивчення обізнаності лікарів загальної практики-сімейних лікарів з питань організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я»). Перший етап полягав у вивченні думки лікарів загальної практики-сімейних лікарів, які надають первинну медичну допомогу населенню Івано-Франківської області. Усього аналізу підлягало 240 заповнених анкет, відсоток відбракованих анкет становив 4,0 % (усього було роздано 250 анкет, 10 із них не мали відповіді на одне з питань, а тому інформація з них не залучалася до

підсумкового аналізу). Друга частина соціологічного дослідження стосувалася вивчення думки гінекологів Івано-Франківській області, які надають медичну допомогу жінкам фертильного віку в амбулаторно-поліклінічних умовах, щодо з'ясування їх обізнаності та ставлення до запровадження сучасних медичних технологій організації профілактики порушень репродуктивного здоров'я в їх роботу. Всього аналізу підлягало 180 заповнених анкет (усі роздані анкети були заповнені коректно, відбракованих не було, для підсумкового аналізу залучалася інформація зі 180 анкет). Попередні розрахунки підтвердили репрезентативність проведення запланованого соціологічного дослідження. Виконання поставлених у дослідженні завдань передбачало використання методів соціологічного дослідження та медико-статистичного аналізу. Програмне забезпечення для обробки великого масиву отриманих за результатами опитування результатів передбачало створення електронних баз даних із використання комп'ютерних статистичних пакетів програм Statistica 8.0 і Microsoft Excel.

Результати

На першому етапі соціологічного дослідження було проведено опитування практикуючих сімейних лікарів, більшість з яких були жінки ($88,3 \pm 1,48 \%$), із переважанням вікової групи 50 років і старше ($42,6 \pm 2,52 \%$). Великий досвід роботи респондентів у медичній галузі підтверджується його тривалістю. Так, майже половина опитаних лікарів загальної практики – сімейних лікарів ($47,9 \pm 2,47 \%$) мали досвід роботи в медичній галузі понад 20 років, ще $22,5 \pm 1,82 \%$ респондентів мали стаж роботи в медичній галузі від 15 до 20 років. Понад половина ($65,0 \pm 2,26 \%$) опитаних сімейних лікарів зазначили, що проживають у сільській місцевості. Більшість опитаних лікарів ($81,7 \pm 1,32 \%$) відмітили, що визнають профілактичну роботу основною в практиці сімейного лікаря та вважають актуальним пошук шляхів вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення ($80,4 \pm 1,46 \%$) в умовах складної демографічної ситуації в Україні. Лише $51,7 \pm 2,42 \%$ зазначили, що мають достатній рівень знань для ефективного надання профілактичної медичної допомоги в сім'ях у разі порушень репродуктивного здоров'я. $48,3 \pm 2,46 \%$ визнали, що таких знань їм недостатньо. $56,25 \pm 2,48 \%$ відмітили, що вважають за доцільне продовжувати постійно вдосконалюватися та набувати додаткових знань із питань збереження репродуктивного здоров'я. Практично половина ($59,2 \pm 2,40 \%$) сімейних лікарів зазначили, що знайомі з факторами ризику порушення репродуктивного здоров'я, найважливішими з яких вважають наявність: гінекологічного захворювання ($57,5 \pm 2,40 \%$), інфекцій, що передаються статевим шляхом ($59,2 \pm 2,40 \%$). Більшій половині сімейних лікарів ($59,2 \pm 2,40 \%$) вдається виявляти відомі фактори ризику порушення репродуктивного здоров'я у жінок фертильного віку в їх щоденній практиці. Більшість ЛЗП-СЛ знають, куди спрямувати пацієнта в разі підозри на порушення репродуктивного здоров'я. Після направлення пацієнта до гінеколога (для діагностики й лікування

порушень репродуктивного здоров'я) більша половина ($72,25 \pm 2,24 \%$) ЛЗП-СЛ не відчувають повноцінного «зворотного зв'язку», оцінюючи його за десятибальною шкалою не більше ніж на п'ять балів. Переважна більшість ЛЗП-СЛ ($98,3 \pm 1,14 \%$) підтримали прийняття відповідних державної або регіональних програм із запровадженням державного міжсекторального комплексного підходу для вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення, $95,4 \pm 1,16 \%$ ЛЗП-СЛ висловили свою готовність долучитися до участі до реалізації заходів таких програм.

Другий етап соціологічного дослідження дав змогу вивчити ставлення гінекологів до означеної проблеми. Так, практична більшість опитаних практикуючих в Івано-Франківській області гінекологів ($91,7 \pm 1,16 \%$) висловилися, що профілактична робота повинна стати основною в практиці сімейного лікаря. При цьому $78,9 \pm 1,16 \%$ гінекологів не вважають профілактичну роботу основною у власній повсякденній практиці, визнаючи важливість вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення в сучасних умовах формування складної демографічної ситуації в Україні ($99,4 \pm 1,02 \%$). Незважаючи на наявність у більшій половині опитаних гінекологів ($62,2 \pm 2,42 \%$) необхідних для ефективного надання лікувально-профілактичної допомоги жінкам фертильного віку за порушень репродуктивного здоров'я знань, майже половина з них ($48,9 \pm 2,48 \%$) прагнуть продовжувати вдосконалювати свої знання за спеціальністю медичної практики. Кожен другий з опитаних лікарів гінекологів ($50,0 \pm 2,4 \%$) не підтримує твердження, що зусиль спеціалістів медичної галузі буде достатньо, щоб формувати та впливати на стан репродуктивного здоров'я населення. Переважна більшість опитаних лікарів гінекологів ($98,9 \pm 1,14 \%$) висловили одностайну підтримку прийняття державної або регіональних програм для вирішення проблеми збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення із застосуванням міжсекторального комплексного підходу. $97,8 \pm 1,14 \%$ респондентів висловили свою готовність долучитися до участі в державній (або регіональній) програмі, реалізація заходів якої спрямована на збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення.

Висновки

За результатами соціологічного дослідження встановлено, що профілактична робота визнана основною в повсякденній діяльності сімейними лікарями ($81,7 \pm 1,32 \%$). Натомість, на думку переважної більшості гінекологів ($91,7 \pm 1,16 \%$), які в $78,9 \pm 1,16 \%$ не вважають профілактичну роботу основною у власній повсякденній практиці, вона має залишатися основною в повсякденній діяльності саме лікарів загальної практики – сімейних лікарів. Більшість медиків, попри наявність у них знань про фактори ризику формування розладів репродуктивного здоров'я, переконані, що зусиль лише спеціалістів медичної галузі, щоб змінити на краще стан репродуктивного здоров'я населення та негативні демографічні тенденції депопуляції, вкрай

недостатньо. Високою виявилася готовність двох груп респондентів долучатися до заходів обґрунтованої та прийнятої до реалізації регіональної програми зі збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення ($95,4 \pm 1,16\%$ та $97,8 \pm 1,14\%$ відповідно).

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Додаткового фінансування не було.

Список літератури

1. Fertility problems: assessment and treatment. NICE; 2017. <https://www.nice.org.uk/guidance/cg156> (дата звернення 15.07.2024).
2. Grewal J., Buck Louis G.M., Hinkle S.N., Mumford S.L., Lu Y.L., Nansel T.R., Perkins N., Mills J.L., Liu A., Schisterman E.F. Advancing the Health of Populations Across the Life Course: 50 Years of Discoveries in the Division of Intramural Population Health Research. *Epidemiology*. 2019; 30 Suppl 2. S47–S54. DOI: 10.1097/EDE.0000000000001067.
3. United Nations Population Fund. Sexual and Reproductive Health. [Jun; 2023]. 2022. <https://www.unfpa.org/sexual-reproductive-health>.
4. World Health Organisation. Adolescent Health [Jun; 2024]. 2023. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1.
5. World Health Organization. Adolescent pregnancy: evidence brief. World Health Organization; 2019.
6. World Health Organization. Health-21: The basics of health policy for all in the WHO European region. Available from: <https://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/health21-the-health-for-all-policy-framework-for-the-who-european-region>.
7. George A., Jacobs T., Ved R., Jacobs T., Rasanathan K., Zaidi S.A. Adolescent health in the Sustainable Development Goal era: are we aligned for multisectoral action? *BMJ Glob Health*. 2021. Vol. 6 (3). e004448. DOI: 10.1136/bmjgh-2020-004448.
8. Pedro J., Brandão T., Schmidt L., Costa M.E., Martins M.V. What do people know about fertility? A systematic review on

fertility awareness and its associated factors. *Ups J Med Sci*. 2018. Vol. 123 (2). P. 71–81. DOI: 10.1080/03009734.2018.1480186.

9. Zhylka N.Y., Myroniuk I.S., Slabkyi H.O. Characteristics of some indicators of reproductive health of the female population of Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2018; LXXI.9:1803–8.

References (NLM)

1. Fertility problems: assessment and treatment. NICE; 2017. <https://www.nice.org.uk/guidance/cg156> (date of access 15.07.2024).
2. Grewal J, Buck Louis GM, Hinkle SN, Mumford SL, Lu YL, Nansel TR, Perkins N, Mills JL, Liu A, Schisterman EF. Advancing the Health of Populations Across the Life Course: 50 Years of Discoveries in the Division of Intramural Population Health Research. *Epidemiology*. 2019; 30 Suppl 2:S47–S54. DOI: 10.1097/EDE.0000000000001067.
3. United Nations Population Fund. Sexual and Reproductive Health. [Jun; 2023]. 2022. <https://www.unfpa.org/sexual-reproductive-health>.
4. World Health Organisation. Adolescent Health. [Jun; 2024]. 2023. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1.
5. World Health Organization. Adolescent pregnancy: evidence brief. World Health Organization; 2019.
6. World Health Organization. Health-21: The basics of health policy for all in the WHO European region. Available from: <https://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/health21-the-health-for-all-policy-framework-for-the-who-european-region>.
7. George A, Jacobs T, Ved R, Jacobs T, Rasanathan K, Zaidi SA. Adolescent health in the Sustainable Development Goal era: are we aligned for multisectoral action? *BMJ Glob Health*. 2021;6(3):e004448. DOI: 10.1136/bmjgh-2020-004448.
8. Pedro J, Brandão T, Schmidt L, Costa ME, Martins MV. What do people know about fertility? A systematic review on fertility awareness and its associated factors. *Ups J Med Sci*. 2018;123(2):71-81. DOI: 10.1080/03009734.2018.1480186.
9. Zhylka NY, Myroniuk IS, Slabkyi HO. Characteristics of some indicators of reproductive health of the female population of Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. 2018;LXXI.9:1803–8.

Information about the authors:

Natalia Volodymyrivna Medvedovska, Dr. Sci. (Medicine), Prof., Chief of the scientific coordination department of the presidium of the NAMS of Ukraine, 12, Hertzena Avenue, Kyiv, 04050, Ukraine; e-mail: medvedovsky@ukr.net
ORCID: 0000-0003-3061-6079

Iryna Vasylyivna Stovban, PhD in Med. Sci., docent, Senior Researcher at the Department of Social Medicine and Public Health of Ivano-Frankivsk National Medical University, 2, Halytska St., Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine; e-mail: ira_stovban@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8020-5676>